

Biblioteket som en väg in i det svenska samhället

En textanalys av styrdokument på Malmö, Stockholm och Umeå bibliotek

Ninni Skön

HÖGSKOLAN I BORÅS

VETENSKAP FÖR PROFESSION

Svensk titel: Biblioteket som en väg in i det svenska samhället – En textanalys av styrdokument på Malmö, Stockholm och Umeå bibliotek

Engelsk titel: The library as a way in to the swedish society – A text analysis of the leading documents in the libraries of Malmö, Stockholm and Umeå

Författare: Ninni Skön

Färdigställt: 2012

Handledare: Katriina Byström

Abstract: This thesis is about how the library can help immigrants integrate into the swedish society. By studying leading documents of the libraries in Malmö, Stockholm and Umeå in search for how they relate to work considering immigrants and integration I have studied the library as a bridge between being included and excluded in the society. The thought is that the library opens the door to new worlds both for immigrants and born swedes to obtain knowledge about a culture different from their own.

In my thesis I reached the conclusion that library on a day to day basis works with the integrationprocess for immigrants. Although the leading documents should evolve since they show gaps and seem somewhat misleading in their presentation of the libraries function. The libraries should work more with analysis of the environment that they are active in so that they are more individualized for the people around it. They should also provide activities that shows more of the swedish society for those who might come from another cultural environment, and this should be available on their own language.

Nyckelord: bibliotek, integration, innanförskap, utanförskap, mångfald, styrdokument, biblioteksplaner,

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.2 Bakgrund	5
1.2.1 Statistik Stockholm	6
1.2.2 Statistik Umeå	6
1.2.3 Statistik Malmö	7
1.3 Problemformulering	7
1.4 Syfte	8
1.5 Frågeställning	8
1.6 Definitioner	9
1.6.1 Invandrare	9
1.6.2 Integration	9
1.7 Avgränsning & Urval	9
2. Tidigare forskning	10
2.1 Arbete med integration på svenska bibliotek	10
2.2 Arbete med integration på bibliotek utomlands	12
2.3 Sammanfattning	13
3. Teori	15
3.1 Utanförskap	15
3.2 Innanförskap	15
3.3 Bro-begreppet	15
3.4 Modell bro-begreppet	16
3.5 Teorin som analysmetod	16
4. Metod	17
4.1 Styrdokument	17
4.2 Integrationsfokuserade aktiviteter	17
5. Resultat	19
5.1 Stockholm	19
5.1.1 Tabell över integrationsrelaterade aktiviteter i Stockholm	23
5.2 Umeå	23
5.2.1 Tabell över integrationsrelaterade aktiviteter i Umeå	26
5.3 Malmö	26
5.3.1 Tabell över integrationsrelaterade aktiviteter i Malmö	30
6. Analys & Diskussion	31
6.1 Hur förhåller sig bibliotekens styrdokument till arbete med integration utefter bibliotekens mångfaldsuppdrag?	31
6.2 Vilka typer av aktiviteter använder sig biblioteken av för att nå ut till invandrare?	32
6.3 Vad kan bibliotek göra för att nå ut till invandrare i sin verksamhet?	34
6.4 Hur ser bibliotekets roll ut som en bro mellan utanförskap och innanförskap i samhället?	35

7. Slutsats	36
8. Förslag till fortsatt forskning	36
9. Sammanfattning	37
Källförteckning	38

1. Inledning

Denna studie började ta form när jag praktiserade på ett bibliotek i en invandrartät förort, och besökarna till stor del var invandrare som kom för att tillhandta de aktiviteter biblioteket erbjöd dem; så som datorer med internet, studierum, läxhjälp och kurslitteratur inom svenska och körkortsteori. Under en kortare pilotstudie som genomfördes under samma praktikperiod, intervjuade jag ett par bibliotekarier på biblioteket jag befann mig på. Flera av dem arbetade på andra bibliotek i de närliggande stadsdelarna, och hade erfarenhet från fler än ett bibliotek i en invandrartät förort.

De intervjuade bibliotekarierna berättade om en problematik med direktiv från högre positioner i kulturkedjan. Direktiv som biblioteken hade svårt att uppfylla på sitt bibliotek, och de hade även problem med egna idéer som gick att uppfylla på deras bibliotek som inte gick igenom de högre positionerna och därför aldrig genomförts. Där, mitt i denna ambition att göra mer och denna frustration att inte kunna göra mer fann jag utgångsidén till att titta på de direktiv som biblioteksverksamheten har att rätta sig efter.

Stigendal (2008) beskriver biblioteket som en mötesplats mellan utanförskap och innanförskap¹. Björkander & Pettersson (2011)² går vidare på hans teori om innanförskapet i sin kandidatuppsats om bibliotekariers syn och attityder kring biblioteket som en plats för integration, det är därifrån den här uppsatsen i sitt andra led tar sin inspiration. Uppsatsen består av av intervjuer med bibliotekarier, och slutsatsen är att;

”...folkbiblioteket är en social mötesplats med potential att bidra till integration.”³

Min syn är att biblioteket utefter lagstadga ska arbeta med integrationsrelaterade frågor i sin praktiska verksamhet, och att Björkander & Pettersson intervjuat bibliotekarier och kommit till slutsats om att biblioteket har *potential att bidra till integration*, går emot lagstadgan om att ett biblioteket ska ägna särskild uppmärksamhet gentemot invandrare och minoriteter. Biblioteket ska fungera som en bro på vilken möten sker, en bro som för innanförskapet närmare utanförskapet för att till slut sudda ut gränsen.

”Folkbiblioteken är viktiga ur ett integrationsperspektiv, de spelar en viktig roll som demokratisk mötesplats i det mångkulturella samhället. Bibliotekens utbud mötesplats bidrar till att människor med olika kulturella bakgrunder har möjlighet att upprätthålla sin kultur och sitt språk, skapa nya kontakter och socialisera.”⁴

Jag har valt att utefter dessa utgångspunkter nämnda ovan valt att se vidare på hur bibliotek förhåller sig till integration genom att analysera de direktiv som biblioteken följer i sitt arbete; biblioteksplanerna och verksamhetsplanerna, och därefter se hur dessa tar sig till uttryck i bibliotekens praktiska vardag i form av aktiviteter eller allmänna biblioteksresurser.

1.2 Bakgrund

I Sverige bor ca 9,5 miljoner människor, varav ca 1,4 miljoner människor som är födda i ett annat land. Här presenterar jag statistik från Statistiska Centralbyrån (SCB) för kommunerna som följer

1 Mer om begreppen Utanförskap och Innanförskap i uppsatsdelen för Definitioner

2 Björkander & Pettersson, 2011.

3 Ibid. s.37

4 Carlsson s.6

de styrdokument som den här uppsatsen kommer att utgå ifrån. Detta för att ge en inblick i hur samhället runt omkring dessa bibliotek ser ut, och för att ge en inblick i huruvida arbetet med integration skiljer biblioteken åt för eller mot den invandratäthet biblioteken har. Invandratätheten har inte stått som viktig del i urvalet av kommuner som uppsatsen studerar. Statistik är hämtad efter det att urvalet urvalet gjordes.

Statistiken berör personer i kommunerna Stockholm, Malmö och Umeå med utländsk bakgrund under 2011. Personer som inte berörs av statistiken är personer med utländska föräldrar som är födda i Sverige.

1.2.1 Stockholm

Antal personer efter region, utländsk/svensk bakgrund, ålder och tid

region	utländsk/svensk bakgrund	ålder	2011
0180 Stockholm	utländsk bakgrund	0-4 år	13792
0180 Stockholm	utländsk bakgrund	5-14 år	25233
0180 Stockholm	utländsk bakgrund	15-24 år	31052
0180 Stockholm	utländsk bakgrund	25-34 år	56406
0180 Stockholm	utländsk bakgrund	35-44 år	46280
0180 Stockholm	utländsk bakgrund	45-54 år	35746
0180 Stockholm	utländsk bakgrund	55-64 år	25379
0180 Stockholm	utländsk bakgrund	65+ år	23822

1.2.1 Statistisk modell Stockholm; invånare med utländsk bakgrund. Källa: SCB

1.2.2 Umeå

Utrikes födda efter region, ålder och tid

region	ålder	2011
2480 Umeå	0-4 år	160
2480 Umeå	5-14 år	605
2480 Umeå	15-24 år	1689
2480 Umeå	25-34 år	3402
2480 Umeå	35-44 år	2069
2480 Umeå	45-54 år	1472
2480 Umeå	55-64 år	1045
2480 Umeå	65+ år	987

1.2.2 Statistisk modell Umeå; invånare med utländsk bakgrund. Källa: SCB

1.2.3 Malmö

Utrikes födda efter region, ålder och tid

region	ålder	2011
1280 Malmö	0-4 år	1028
1280 Malmö	5-14 år	4423
1280 Malmö	15-24 år	10191
1280 Malmö	25-34 år	23213
1280 Malmö	35-44 år	17732
1280 Malmö	45-54 år	14467
1280 Malmö	55-64 år	10622
1280 Malmö	65+ år	10552

1.2.3 Statistisk modell Malmö; invånare med utländsk bakgrund. Källa: SCB

1.3 Problemformulering

”Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.”⁵

Så står det i bibliotekslagen från 1996. Det är lag på att lägga resurser på invandrare. Men definitionen för *särskild uppmärksamhet* konkretiseras inte. Att medier ska finnas på språk andra än svenska för att tillgodose behoven hos de flesta. Med invandrare från så många olika kontinenter och kulturer kan det vara svårt att tillgodose allas behov, så hur gör egentligen biblioteken för att göra så gott de kan? Hur tar de emot invandrarna med öppna dörrar?

Den första januari 2005 instiftades det i bibliotekslagen att alla bibliotek ska ha en biblioteksplan. Denna plan ligger till grund för bibliotekets verksamhet. Svensk biblioteks förening förklarar en biblioteksplans syfte:

”Med en biblioteksplan avses ett politiskt förankrat styrande dokument som omfattar en analys av det samlade biblioteksbehovet i en kommun och åtgärder för hur dessa behov skall tillgodoses.”⁶

Utöver det så följs biblioteksplanen årligen upp av:

”...verksamhetsplaner som anger konkreta åtgärder, tidplan och finansiering. Uppföljning sker årligen i verksamhetsberättelsen.”⁷

---

5 SFS 1996:1596, § 8

6 Axelsson, 2001. s.5

7 Stockholm, Biblioteksplan 2006, s.3

Däri ligger problemet och syftet med den här uppsatsen. Bibliotekens styrdokument är de som beskriver *det samlade biblioteksbehovet* och hur dessa ska åtgärdas i verksamheten. Men hur väl artikuleras lagstiftningen och särskild uppmärksamhet i styrdokumenterna? Vilken tolkning får särskild uppmärksamhet? Och hur väl följer biblioteken dessa direktiv?

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att se hur direktiv gällande *särskild uppmärksamhet gentemot invandrare och minoriteter* kommer till uttryck i styrdokumenterna (biblioteksplaner, verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser), detta utefter bibliotekens mångfaldsuppdrag.

1.5 Frågeställning

Hur förhåller sig bibliotekens styrdokument till arbete med integration utefter bibliotekens mångfaldsuppdrag?

Vilka typer av aktiviteter använder sig biblioteket av för att nå ut till invandrare?

Vad kan biblioteket göra för att nå ut till invandrare i sin verksamhet?

Hur ser bibliotekets roll ut som en bro mellan utanförskap och innanförskap i samhället?

1.6 Definitioner

Här definierar jag de begrepp och termer som jag under uppsatsens gång känt att de kan stöta på diverse kritik gentemot mig som författare. Jag har därför valt att förtydliga mitt användande och de värderingar jag lägger bakom.

1.6.1 Invandrare

Med invandrare menar jag på nya svenskar. Jag syftar inte på något särskilt land eller särskild kultur, utan alla nationaliteter som inte innebär svensk. Invandrarna kan vara från Norge eller Ryssland, personen är i fråga ändå en invandrare av den bemärkelse att den antagligen är ny för det svenska samhället och är i skede att integreras till det.

1.6.2 Integration

Integration är en process för personer från ett annat land som har svårt med svenskan, personer som är från en annan kultur och har märkbara kulturella skillnader med Sverige, samt personer som på ett eller annat sätt vill vara en del av det svenska samhället.

1.7 Avgränsning & Urval

Jag har valt att välja att studera dokument från ett par av Sveriges största städer. Några städer är mer införfattade i integrationsfrågor överlag på grund av sin samhällsstruktur än andra. Jag har inte valt att utesluta på grund av detta, utan snarare sett det som mångfald. Invandratäthet har ingen betydelse för arbetet på ett bibliotek, är min hypotes, och därför har jag inte valt att utesluta bibliotek enbart på invandratätheten i samhället de är verksamma i. Däremot har geografisk punkt avgjort mycket, då biblioteken vars styrdokument studeras inte tillhör samma geografiska punkt vilket kan leda till större variation och spridning i resultatet.

Jag har inte heller någon nära relation till något av biblioteken, och kommer därför kunna se bibliotekens verksamhet på ett objektiva sätt, vilket är något som varit avgörande i mina avgränsningar.

Därefter finns en avgränsning gällande styrdokumentet, där jag har valt att se på endast den särskilda uppmärksamhet gentemot invandrare och minoriteter, detta utefter Stigendals teori om ett innanför och ett utanförskap.

2. Tidigare forskning

Här kommer jag presentera tidigare forskning kring arbete med integrationsrelaterade arbetsprocesser och verksamheter under två punkter; svenska exempel och utländska exempel.

2.1 Arbete med integration på svenska bibliotek

Stina Magnusson (2005) tittade på två integrationsprojekt som syftade till att vara särskilt anpassade till att hjälpa invandrare. Ordbron genom att *öka tillgängligheten* till biblioteket⁸, genom att ha kurser i internetanvändning och ordbehandling.⁹ Brobyggarebiblioteket syftade till att öka intresset för läsning och kunskaper i svenska språket, samt till att minska kvinnors isolering¹⁰. Detta gjordes genom att översätta låneregler och annan information, och även att anordna visningar för invandrargrupper¹¹. I sin studie kommer Magnusson fram till att biblioteket kan fungera ”som en väg för människor till det svenska samhället”,¹² och också som ett sätt för människor att få hjälpt att ”behålla kontakten med hemlandet”.¹³

Magnussons uppsats tar upp den viktiga frågan kring projektens betydelse. Som avslut frågar hon sig hur man kan involvera integrationsfrågor i den ordinarie verksamheten.¹⁴

Mikael Lovdalen (2008) genomförde en kvalitativ studie till sin magisteruppsats på biblioteken i Lund och Malmö, där han intervjuade bibliotekspersonal och invandrare som använde bibliotekets integrationsrelaterade tjänster. Han syfte var att titta på hur biblioteket kunde fungera som en slags inkörsport¹⁵, och hur stadsbiblioteken i Lund och Malmö medverkade i integrationen för de nyanlända invandrarna, och huruvida detta uppfyllde invandrarnas behov och önskemål.¹⁶ Han frågade frågor kring bibliotekets arbetsprocesser, vilka tjänster invandrarna önskade och slutligen hur biblioteken kan bidra till svenskarnas förståelse för invandrare.¹⁷

Respondenterna berättade om sitt användande av bibliotekets utbud, och förklarade hur de använde sig av de lättlästa böckerna som ett verktyg in i svenskan och det svenska språket, samt om brister i böcker om det svenska samhället då de ansåg de flesta alltför avancerade¹⁸. Samtidigt borde direktiven i bibliotekets lokaler göras tillgängliga för fler. De önskade var aktiviteter som skulle hjälpa dem att hitta ett jobb, eller åtminstone underlätta för dem.¹⁹

En upptäckt som Lovdalen gör är att respondenterna varit osäkra inför biblioteket, med fördomar om att biblioteket bara ska innehålla böcker på svenska.²⁰ En av respondenterna förklarar sin syn på biblioteket på följande sätt;

---

8 Magnusson, 2005. s.23

9 Ibid. s.25

10 Ibid. s.30

11 Ibid.

12 Ibid. s.50

13 Ibid.

14 Ibid. s.51

15 Lovdalen, 2008. s.1

16 Ibid. s.2

17 Ibid.

18 Ibid. s.35-36

19 Ibid. s.36

20 Ibid. s.38

”...biblioteket är ett verktyg som samhället kan använda för att integrera invandrare in i det svenska samhället.”²¹

Avslutningsvis skriver Lovdalen att;

”Biblioteket blir ett ställe i samhället där invandrare får chansen att både behålla och utveckla sin egen kultur samtidigt som de ges möjligheten att lära sig om sitt nya land och bli en del av svenska samhället.”²²

Olsson (2009) undersöker i sin uppsats *Det levande biblioteket* som mångfaldsuppdrag. Det levande biblioteket är ett bibliotek som arbetar med fördomar, och syftet med Det levande biblioteket är

”...en metod att främja respekten för mänskliga rättigheter och mänsklig värdighet och syftar till att göra människor medvetna och öppna för en konstruktiv dialog om fördomar som kan leda till diskriminering av enstaka personer eller grupper av människor.”²³

Malmö har arbetat vidare med det konceptet, och det är Malmös stadsbibliotek som är en stor del av Olssons uppsats. Malmö har gjort konceptet ”Låna en levande bok”, som innebär att man kan låna en person som tillhör en minoritet som ofta möter fördomar i samhället och föra ett samtal. Olsson lånade ett flertal levande böcker.²⁴

Hur kan då detta vara ett sätt att arbeta med mångfald? Olsson listar olika minoriteter som riskerar råka ut för fördomar, och bland dessa finns *Etniska minoriteter* och *Religiösa minoriteter*.²⁵

”Mångfaldsbegreppet handlar i grunden om hur man ska kunna förverkliga en gemensam samhällsidentitet och värdegemenskap i ett samhället med människor som har olika kulturell bakgrund.”²⁶

Carlsson (2011) valde att titta på hur minoriteten romer bemöts på bibliotek. Hon genomförde intervjuer mer sex personer relaterade till minoriteten Romer, däribland en bibliotekarie. Intervjuerna visar en avsaknad av romsk litteratur på biblioteken, båda på deras språk och deras historia.²⁷ Även bibliotekarien påpekar detta, men menar på att alla biblioteken inte kan ha all världens litteratur men att;

”...varje biblioteks bestånd borde spegla den demografiska sammansättningen stadsdelen.”²⁸

Bibliotekets verksamhet med romer behandlas ur Skot-Hansens fyra biblioteksfunktioner; biblioteket som kulturcenter, biblioteket som kunskapscenter, biblioteket som informationscenter och biblioteket som socialt center. De intervjuade ser biblioteket litteraturförmedlare av den gamla modellen, där bibliotekarien ställer upp böcker och ber folk vara tysta.²⁹ Ingen av de intervjuade såg

---

21 Lovdalen, 2008. s.39

22 Ibid. s.40

23 Olsson, 2009. s.34

24 Ibid. s.24-25

25 Ibid. s.35

26 Ibid. s.50

27 Carlsson, 2011. s.37

28 Ibid. s.38

29 Carlsson, 2011. s.47

biblioteket som ett informationscenter.³⁰ Carlsson uppfattar biblioteket ha en övertikt på två av biblioteksfunktionerna; kulturcenter och kunskapscenter.

Samarbete med skolan är nära till hands i Carlssons uppsats. Skolverket pekar på förbättringar inom skolsituationen för romer, både gällande hemspråksundervisning och undervisning inom deras kultur.³¹ Skolan som en del av integrationsarbetet kom upp i alla intervjuer.³²

Vad som framgår i uppsatsen är att biblioteket inte tänker på romerna, att de liksom tappas mellan stolarna och trots att litteratur finns – om än i bristande mån- så görs den inte tillgänglig. Det biblioteken kan göra är att arbeta med att lyfta fram den romska litteraturen, både den skriven på deras språk och som handlar om deras kultur. Detta genom till exempel temadagar.³³

2.2 Arbete med integration på bibliotek utomlands

Gitner & Rosenthal (2008) beskriver i en artikel om hur man arbetar med integration på biblioteken i Queens, USA. Biblioteken i Queens betjänar ”the most ethnically diverse population in the U.S.”,³⁴ och har därför ett välutvecklat integrationsarbete på sina bibliotek. Författarna tillhör båda bibliotekets verksamhet.

De beskriver sina bibliotek som ”community information center”.³⁵

”One of the library's goals in serving immigrants is to help them adapt to their new country as quickly as possible”.³⁶

I sin verksamhet erbjuder de ESOL-program (English for Speakers of Other Languages). I de programmen ingår bland annat en motsvarighet till Språkcaféer, hjälp att få för att lära sig hur de ska få nyheter från deras hemland, och även kurser i hur man lär sig läsa och skriva.³⁷ Det finns även två program som inriktar sig mot skola, där föräldrar och barn lär sig tillsammans, och där föräldrar lär sig vikten av att kunna läsa.³⁸

De har även en bred samling av media av olika slag, alla på olika språk – de erbjuder media på 26 olika språk - och från olika kulturer.³⁹ De erbjuder även en hemsida på fem språk, utöver engelska. Telefonservice på fyra språk utöver engelskan, en självutcheckning med information på tre språk – som snart ska utökas till sju. De har också möjlighet att söka bibliografiskt på flera olika skriftspråk.⁴⁰

Utöver detta så har biblioteket alltid flerspråkiga flyers och broschyrer för att kunna nå ut sin information till alla. Särskilda event som berör särskilda delar av stadsdelen är särskilt inriktade på deras språkgrupp.⁴¹

---

30 Ibid. s.49

31 Ibid. s.18

32 Ibid. s.46

33 Ibid. s. 38

34 Gitner & Rosenthal, 2008. s.1

35 Ibid.

36 Ibid. s.2

37 Ibid.

38 Ibid. s.3

39 Ibid. s.4

40 Ibid. s.4-5

41 Gitner & Rosenthal, 2008. s.5

Biblioteken i Queens satsar även på att ha flerspråkiga anställda. Ett steg i detta är att låta ungdomar fungera som ambassadörer och hjälpa till på biblioteket. Detta kan senare resultera i ett jobb.⁴² De arbetar också med att utbilda ny personal och även den nuvarande kring att arbeta med den mångfald som finns i Queens.⁴³

Hoyer (2011) beskriver i sin artikel arbetet med integration på biblioteket *The Atwater Library and Computer Centre* i Montreal, Québec, Kanada. I sin artikel pekar hon mycket på arbetet med *community analysis*; omvärldsanalys som en stor del av arbetet med integration.⁴⁴ The Atwater Library and Computer Centre tillgodoser sina internationella besökare med hjälp av lokala organisationer som arbetar med integration.⁴⁵ Också genom att ge de besökare -oftast flyktingar - utan en fast adress ett medlemskap på biblioteket som tillåter dem att använda datorerna med möjlighet att ta kontakt med sina familjer och få tag på de dokument och den information som är relevant för att de ska erhållas en fast adress.⁴⁶

När de sen fått en fast adress är de välkomna att få ett fullt medlemskap på biblioteket, och tillhandha alla de tjänster biblioteket erbjuder; så som tillgång till deras samlingar.⁴⁷

År 2001 publicerades boken *Mångfaldighetens biblioteker* som följer den danska utvecklingen av mångfaldiga bibliotek. Bokens metoder är trots sin ålder väldigt relevant. Berger pekar på betydelsen av modersmålet,⁴⁸ och att man ska använda sig av en dialog med användarna.⁴⁹ Han slutar också med att peka på två sätt att arbeta i framtiden;

- Utveckla *nya* bibliotek. Bibliotek som delar med sig och tar för sig av användarna. Där en dialog alltid är öppen mellan personal och användare.⁵⁰
- Förbättra medieutbudet, digitala lösningar och utbildning av personal för att kunna bemöta mångfalden.⁵¹

2.3 Sammanfattning

Arbete med integration sker på bibliotek på flertalet olika nivåer. Det kan rikta sig mot flyktingar, som på The Atwater Library and Computer Centre, som ger tjänster till de utan fast adress i deras hjälp att komma in i samhället. Det kan räcka utmärkt med bara ett bra utbud av lättlästa och mångspråkiga medier, som Lovdalen visar. Det finns också möjligheter med projekt som riktar sig mot invandrargrupper som en del i deras integrationsprocess, som hos Magnusson som studerade *Ordbron* och *Brobyggarebiblioteket*.

Ibland räcker inte arbetet heller till. Som hos Carlsson, som såg brister i bibliotekets användande av sin roll som demokratisk mötesplats gentemot minoriteten romer som var underrepresenterade.

Jag vill också förtydliga att boken *Biblioteket mitt i världen* (utgiven 1998) har gett mig mycket reflekterande underlag. Men ur referens synpunkt är den inte längre aktuell, då de senaste fjorton

---

42 Ibid.

43 Ibid. s.7-8

44 Hoyer, 2011. s.305-306

45 Ibid. s.307

46 Ibid.

47 Ibid. s.307

48 Berger, 2001. s.80

49 Ibid. s.115-116

50 Ibid. s.113

51 Ibid.

åren, från det att den blev utgiven, har innebärt stora förändringar i samhället, främst vad gäller teknik. Då min uppsats också har som utgångspunkt att titta på integrationsarbeten från 2007 och framåt, känns arbetet med integration på 1990-talet inte aktuellt. Men den har gett mig stor insikt i hur arbetet med integration har sett ut på bibliotek, och är värd att nämnas för det. Främst har delarna gällande integrationsarbete mot invandrade pensionärer och äldre varit givande, då inget av detta varit aktuellt att tillhanda i den tidigare forskning jag stött på.

3. Teori

Som teoretisk grund genom uppsatsen ligger Stigendals teori om biblioteket som en mötesplats mellan utanför och innanförskap. I sin bok *Biblioteket i Samhället* utgår han ifrån frågan om biblioteket som en gränsinstitution, och huruvida biblioteket kan betraktas som en mötesplats mellan utanförskap och innanförskap.⁵²

3.1 Utanförskap

Stigendal pekar på flera olika definitioner av utanförskap,⁵³ det denna uppsats pekar på gällande utanförskap är språkligt utanförskap och kulturellt utanförskap, de som direkt kan kopplas till integration i samhället. Som en av de intervjuade i Stigendals undersökning menar på;

”att brister i språket är värre än annat, även fattigdom och arbetslöshet.”⁵⁴

Utanförskapsbegreppet pekar därför på främst det språkliga, men även sociala strukturer som kommer av kulturella skillnader. Utanförskap är ett stort begrepp, precis som innanförskap, men kan sammanfattas i att man inte känner sig delaktig. Språkligt utanförskap kan överbryggas, liksom kulturella utanförskap.

3.2 Innanförskap

Innanförskap ses de som är delaktiga i samhället. En av de intervjuade i Stigendals undersökning beskriver att biblioteket blir som ett innanförskap, då de har något på deras språk⁵⁵. Också genom att bibliotekariepersonalen ”står ju där och vet saker”.⁵⁶ Sammantaget så har biblioteket låga barriärer,⁵⁷ vilket innebär att biblioteket inte utesluter någon. Innanförskapet handlar inte om en överklassposition, utan om en position med kunskap eller tillgång till kunskap; precis det som personalen på biblioteket har.

3.3 Bro-begreppet

Jag arbetade vidare på Stigendals teori om innanförskapet och utanförskapet, och mötesplatsen som biblioteket fungerar som emellan dessa två. Detta genom att använda mig av mötesplatsen som ett bro-begrepp. Bro-begreppet myntas ur och sammanfattas i ett intervjusvar som Stigendal fick gällande bibliotekets arbete mellan innanförskap och utanförskap:

”Här är väl snarare bro mellan. Om du tillhör dem som är utanför så kan du gå hit och träffa dem som är innanför utan att det ska sättas som någon motsats eller att du ska bli utpekad. Här finns det både-och. Här kan du vara både-och.”⁵⁸

---

52 Stigendal, 2008. s.7

53 Ibid. s.44-45

54 Ibid. s.44

55 Ibid. s.61

56 Ibid. s.78

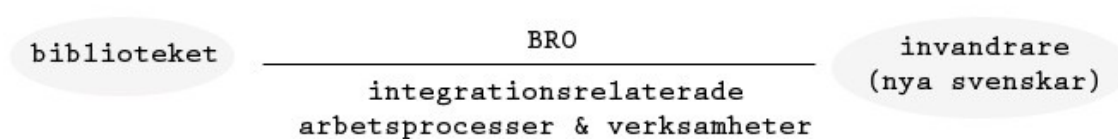
57 Ibid. s.63-67

58 Ibid. s.63

Anledningen till att jag valt att använda mig av Bro-begreppet är för att det på ett mjukare sätt visar på hur biblioteket och dessa nya svenskar kan använda sig av varandra för att skapa en mötesplats. Att bron blir ett ge-och-ta begrepp för mötesplatsen, något som skapas gemensamt.

Som nämndes, så kan det språkliga och kulturella utanförskapet överbryggas. Biblioteken kan här inta sin roll som bro, och vägleda genom dessa två sfärer som personer som tillhör innanförskapet eller utanförskapet färdas genom. På ena sidan hemlandet, och på andra sidan det nya landet, med en annan kultur och ett annat språk,

3.4 Modell Bro-begreppet

Modell 3.4; Bro-begreppet.

De värderingar som ligger bakom användandet innanförskap och utanförskap kan läsas i sin helhet hos Stigendal. Jag lägger inga värderingar i utanförskapet och innanförskapet, utan i bron (mötesplatsen) som Stigendal menar på ska agera mellan dessa. Utanförskapet ses som de personer som kommer till biblioteket med syfte att integreras i det svenska samhället; språkligt och kulturellt. Innanförskapet ses som personer som kan hantera sin vardag i det svenska samhället; både språkligt och kulturellt. Bron ses i den här uppsatsen som den miljö de skapar tillsammans genom integrationsrelaterade arbetsprocesser och verksameter.

3.5 Teorin som analysmetod

I uppsatsen kommer teorin ligga som en grundförståelse för bibliotekets institution, biblioteket är innanförskapet och invandrare är utanförskapet. Det är en hypotes i uppsatsen om att biblioteket fungerar som en bro, och genom att förutsäga att biblioteket är innanförskapet och invandrarna utanförskapet ligger teorin som grund för att förstå vilka ansatser biblioteket gör för att hjälpa personer av annan härkomst att komma ut ur utanförskapet och in i innanförskapet.

Syftet att analysera styrdokument härleddes till Stigendals teori, där bibliotekets lagstadga går ihop med bro-begreppet.

4. Metod

Som metod i uppsatsen ska jag utföra en textanalys. Textanalysen kommer bestå av en innehållsanalys, som Bryman (2008) menar på är en kvantitativ och systematisk analys⁵⁹ som är bra att tillämpa vid studier av tryckta texter och källor⁶⁰, så som de styrdokument jag valt att titta på. En innehållsanalys tillämpas genom att i tidigt stadie klargöra kategorier att sortera empirin efter.

Analysen kommer ha som utgångspunkt att biblioteket fungerar som en bro mellan utanförskapet och innanförskapet.

Som empiri kommer biblioteksplanerna för Malmö, Umeå och Stockholm ligga. Samt styrdokument, så som verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser, från 2007 och fram till idag – då verksamhetsplanen för år 2012 blir det nyaste dokumentet om dessa finns tillhanda. Detta kan dock inkludera dokument som är från tidigare än 2007, då en uppdatering av dessa dokument inte är gjord och dokumenten är aktuella fortfarande år 2007, såsom en del biblioteksplaner som ofta gäller under ett längre tids spann. Avgränsningen kom att inkludera enbart biblioteken i Malmö, Stockholm och Umeå då deras geografiska punkter ligger spridda i Sverige, även om syftet inte är att möjliggöra generalisering så finner jag det aktuellt att bibliotekens geografiska punkt är intressant som avgränsning då det möjliggör olika samhällsstrukturer som biblioteken fungerar i och också kan ge en större spridning i resultat.

Dokumenterna är offentliga dokument, och finns att tillhanda på alla bibliotek i Sverige i olika former. Dokumenten som analyseras i denna uppsats är tillhandahållna via kontaktpersoner på biblioteken i fråga; Malmö, Stockholm och Umeå.

4.1 Styrdokument

I biblioteksplanerna ska jag se på hur de förhåller sig till integration. Jag kommer leta efter fraser och meningar som indikerar att de satsar på integrationsarbete, samt hur de ska arbeta med integrationsarbete. Det vill säga att jag kommer titta på huruvida det finns skriftliga anmärkningar i styrdokumenterna om att de *ägnar särskild uppmärksamhet* åt invandrare och minoriteter så som lagen säger att det ska göras. Denna punkt kommer främst fokusera på biblioteksplanerna, som ligger till grund för bibliotekens verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser, för att se på hur det framkommer i de grundliga styrdokumenterna om arbete med särskild uppmärksamhet gentemot invandrare. Biblioteksplanerna är verksamhetens visioner.

4.2 Integrationsfokuserade aktiviteter

För att vidare se på hur de fokuserar sin *särskilda uppmärksamhet* gentemot invandrare och minoriteter i samhället ska jag titta på hur de aktivt söker sig till invandrare. Denna information uträns ur verksamhetsplanerna och verksamhetsberättelserna som biblioteken använder på årlig basis. Verksamhetsplanerna talar om vilka problem som finns i bibliotekens närmiljö, och hur de ska uppfölja mål de har kring dessa problem. Verksamhetsberättelsen sammanfattar sedan arbetet med dessa metoder.

---

59 Bryman (2008), s.282

60 Bryman (2008), s.283

I syfte att se på hur biblioteken fungerar som en bro mellan utanförskapet och innanförskapet ska jag i verksamhetsberättelserna och verksamhetsplanerna titta på hur biblioteket försöker bjuda in utanförskapet in i innanförskapet. *Vilka aktiviteter använder innanförskapet (biblioteket) för att få utanförskapet (invandrare) att ta sig in till biblioteket?* är en ledande fråga i sökandet av empiriskt material. Sammanfattningsvis ska jag se på kopplingen mellan visionerna i biblioteksplanerna och det som biblioteket faktiskt gör i sin verksamhet.

Resultatet kommer sedan att presenteras med en genomgång av styrdokumentet, hur de formulerar sig om bibliotekets arbete med integration. Samt så kommer aktiviteterna / de integrationsrelaterade arbetsprocesserna att presenteras i den tabell som kommer sammanställas och presenteras. Tabellen kommer vara över aktiviteter som bidrar till integration för att lättare se eventuella aktiviteter som uteblir ur planerna ett år, eller återkommande aktiviteter i verksamhetsplanerna och verksamhetsberättelsernas redovisningar kring integrationsrelaterade verksamheter på biblioteken. Denna tabell kommer fokusera på aktiviteter inom Barn, Vuxna och Personal. Där aktiviteterna kommer att delas in i en av kategorierna för att lättare få en översikt av vad biblioteken arbetar med inom de olika kategorierna.

5. Resultat

Jag kommer här presentera de styrande dokument som biblioteken har i sina verksamheter, samt en genomgång av vad i dessa som anspelar på att deras verksamhet arbetar med integrationsrelaterade aktiviteter.

Dokumenterna från Stockholm består av 13 dokument, dokumenterna från Umeå består av 13 dokument och dokumenterna från Malmö består av 13 dokument. Efter redovisningen av integrationsrelaterade arbetsprocesser och aktiviteter följer en tabell, där en sammanfattning av varje stads integrationsrelaterade arbetsprocesser och aktiviteter listas, för en bättre översyn. Dessa tabeller kommer inte inkludera biblioteksplanerna, som inte står för några faktiska arbetsprocesser utan snarare visioner och mål som konkretiseras i arbetsprocesser först i verksamhetsplanerna och verksamhetsberättelserna, som därför listas.

5.1 Stockholm

Biblioteksplan 2006-

År 2006 antogs en biblioteksplan för Stockholms Stadsbibliotek, den ”tar fasta på alla medborgares rätt till bibliotek och utgår från individens behov av litteratur, information och kunskap. Planen uppmärksammar också varje medborgares rätt till en plats i det offentliga rummet och till de upplevelser som erbjuds där.”⁶¹

De definierar sedan ”alla medborgare” till att innefatta folk med bland annat ”annan språkkunskap än svenska”.⁶² De ska ha rätt till biblioteket oavsett språk,⁶³ och år 2010 är målet att språket inte ska vara ett hinder för att besöka biblioteket⁶⁴. Biblioteksplanen beskriver att i ”Stockholms skolor går barn och ungdomar med rötter i olika världsdelar och kulturer”.⁶⁵ De beskriver även ”språket som nyckeln till att nå målen inom alla ämnen”.⁶⁶

Som del i deras arbete för människors behov av att få kommunicera och påverka ses ett arbete med att ”succesivt bygga in ett digitalt mångspråksstöd i bibliotekets webb för att öka tillgången till medier och tjänster på flera olika språk”.⁶⁷

De beskriver också hur de ska satsa på att utforma en plan för rekrytering för att ”...tillförsäkra biblioteket en mångfald av såväl etnisk, kulturell och språklig bakgrund..”.⁶⁸

2007

I verksamhetsplanen för 2007 beskriver SSB (Stockholms Stadsbibliotek) inget åtagande kring integrationsarbete. Under en punkten Mångkultur, så beskrivs biblioteket som *integrationens startpunkt* för många nya svenskar.⁶⁹ Det påpekas hur biblioteket för samman språket i hemlandet med språket i det nya landet via bibliotekets medier. Det finns där inga åtaganden kring integration. Biblioteket fortsätta arbeta med *språkcaféer* och *läxhjälp*, fortsätta arbeta med den *mångspråkiga internetportalen* och genom sin verksamhet ”verka för kunskap och nyfikenhet på andra länder”.

---

61 Stockholm, Biblioteksplan 2006, s.3

62 Ibid.

63 Ibid. s.17

64 Ibid.

65 Ibid. s.6

66 Ibid. s.10

67 Ibid. s.14

68 Ibid. s.16

69 Stockholm, Verksamhetsplan 2007, s.4

Verksamhetsberättelsen utvärderar den ovan nämnda punkt. Här har Språkcafé placerats under åtagandet kring lärande, och det för personer som behöver ”träna sitt modersmål eller ett främmande språk”. Språkcaféer hamnar även under punktionen mångfaldsplan, där arbetet med språkcaféerna beskrivs i form av de språk som använts under språkcaféerna. Om arbetet med att väcka nyfikenhet och med den mångspråkiga internetportalen nämns inte.

2008

Under 2008 presenterar SSB sin utgångspunkt i första stycket. Biblioteket präglas av mångfald, och biblioteket ska vara en mötesplats oavsett etnisk tillhörighet.⁷⁰

Det enda konkreta åtagande gällande integration som beskrivs i verksamhetsplanen är ”Biblioteket skall lyfta fram litteratur, särskilt litteratur, från andra språkområden än de traditionellt västerländska”.⁷¹ Målet är att de ska ”öka intresset och stärka identiteten i det mångkulturella Stockholm”.⁷²

Utöver det ska biblioteket ”öka kännedomen om den närmiljö biblioteket verkar i”⁷³ och ta till sig information från de möten som sker på biblioteket så att de ”möter besökarnas behov”.⁷⁴ Vid utvärderingen av det gångna året påpekas biblioteksbesökarna att aktivt ha delat med sig av sina språkkunskaper i språkcaféerna.⁷⁵

De har även arbetat vidare på åtagandet gällande barn- och ungdomslitteratur där de har arbetat med *den hemliga trädgården*, ett samverkansprojekt som ”syftar till att göra den litteraturskatt som återfinns inom de icke västerländska språkområden känd för den som ännu inte upptäckt den”.⁷⁶ De har också påbörjat ett arbete med att bygga upp ett *grundbestånd* av barnlitteratur på andra språk än de västerländska. Sammantaget finner de punkten som uppfylld.

2009

Under 2009 har antalet åtaganden kring integration ökat. De fortsätter på åtagandet kring barn- och ungdomslitteratur, och åtar sig nu att det *i högre grad* ska tillgängliggöras på SSB. De ska också utveckla verksamheten språkcafé, och öka marknadsföringen kring verksamheten som en ”metod för att dela språk och läsoplevelser”.⁷⁷

De ska utöver detta öka *bibliotekspersonalens* kunskap kring litteratur från andra länder än de västerländska. Detta innebär ett större samarbete med det internationella biblioteket.

De ska också ”stärka interkulturell förståelse” för att bidra till en ”positiv mångkulturell identitet” bland barn- och ungdomar.⁷⁸

I verksamhetsberättelsen för 2009 börjas det med att berätta om att de utvecklat ”de fysiska lärmiljöerna”, och det med hjälp av organisationerna Röda Korset och Sfi.

Även samarbetet med det Internationella biblioteket har åtagits, och barn med fler språk än svenska har fått nya medier till mer närliggande bibliotek på grund av detta samarbete som inneburit

---

70 Stockholm, Verksamhetsplan 2008, s.1

71 Ibid. s.10

72 Ibid.

73 Ibid. s.5

74 Ibid.

75 Stockholm, verksamhetsberättelse 2008, s. 6

76 Ibid. s.10

77 Stockholm, Verksamhetsplan 2009, s.6

78 Ibid. s.7

spridande av den kompetens som finns på Internationella biblioteket.⁷⁹

Gällande åtagandet om den positiva mångkulturella identiteten, har projektet ”Barn och Böcker” genomförts, vilket bestod av bokdagar med författarbesök – många från andra delar av världen- och en tävling där barn kunde delta genom att skildra en bok eller författare i bildform.⁸⁰

Utvecklingen kring Språkcaféerna och marknadsföringen av verksamheten anses uppfyllt. Språkcaféerna har utvecklats med fler språk (exempelvis kinesiska, ryska och italienska). Det har även öppnats ett språkcafé med inriktning mot flyktingmammor med barn, samt så har ett policydokument tagits fram i samverkan med SFI och Röda Korset, detta för att, som de uttrycker det; *kvalitetssäkra* verksamheten.⁸¹

Bibliotekets kunskap kring icke västerländsk litteratur anses delvis uppfyllt. De har endast förberett arbetet, som ska utgå ifrån kompetensutveckling i samverkan med Internationella Biblioteket, samt studiedagar kring hur man ska nå de mångspråkiga barnen och hur man kan bygga ut ett mångspråkigt bokbestånd.⁸²

2010

I verksamhetsplanen för 2010 beskrivs det att ett av bibliotekets viktigare utmaningar är att göra ”alla bibliotek till trygga mötesplatser för människor i alla åldrar, med olika bakgrund och olika ärenden”.

Bibliotekets roll som månkulturell mötesplats definieras, och biblioteket ska använda sin månkulturella kompetens och spegla det månkulturella Stockholm.⁸³ Detta innebär flera punkter; Språkcaféer, utöka det mångspråkiga barnbokbeståndet, öka kompetensen kring andra språkområden än den västerländska och utveckla verksamheten för det mångspråkiga Stockholm. Under 2010 är verksamheten läxhjälp ett åtagande.⁸⁴

Verksamhetsberättelsen från 2010 förklarar verksamheten läxhjälp som en lyckad verksamhet, med fler än 6000 medverkande barn under året.⁸⁵ Åtagandet att stärka bibliotekets roll som månkulturella mötesplatser har uppfyllts genom att utveckla barnboksbeståndet kring mångspråkig litteratur på flera bibliotek, och även använt en del av medieanslaget till att utveckla det mångspråkiga beståndet för vuxna.⁸⁶

Vidare har språkcaféerna utvecklats med fler språk, och vissa på initiativ av besökarna, och besöksantalet har ökat med 75%.⁸⁷

Arbetet med att utöka kompetensen hos bibliotekspersonalen kring icke västerländska språkområden anses också uppfyllt, detta genom en genomförd litteraturcirkel om afrikansk litteratur.⁸⁸

Biblioteksplan 2011-2015

---

79 Stockholm, verksamhetsberättelse 2009, s.1 & s.12

80 Ibid. s.14

81 Ibid. s.15

82 Ibid. s.15

83 Stockholm, Verksamhetsplan 2010, s.7

84 Ibid. s.6

85 Stockholm, verksamhetsberättelse 2010, s.10

86 Ibid. s.13

87 Ibid. s.14

88 Ibid.

År 2011 antogs den nya biblioteksplanen, att beröra åren 2011-2015. I den beskrivs det att biblioteket idag bemöter fler invandrare än personer födda i Sverige.⁸⁹ De anser att det på biblioteket ska finnas ”böcker på originalspråk och översatta från andra kulturer och språkvärldar”.⁹⁰ Biblioteket är viktigt i det livslånga lärandet, även när det kommer till ”den vuxne som har kommit till Sverige från ett annat land”.⁹¹ Biblioteket ska kunna tillgås oavsett hinder, vare sig det är fysiskt eller språkligt.⁹² Biblioteket ska utvecklas utefter det att deras målgrupp förändras, och detta bland annat genom att ha tillgång till ”mångspråkig litteratur från Stockholmare med annan kulturell bakgrund”.⁹³ Ett mål är att ”förbättra tillgången till litteratur på andra språk”⁹⁴, då biblioteket ska kunna bemöta den allt större mångspråkiga befolkningen.⁹⁵ Ett ledmotiv är att ”Stockholms stadsbibliotek ska inte bara ha ett internationellt bibliotek, det ska vara ett.”⁹⁶ Med detta kommer att även bibliotekets personal ska kunna kommunicera med bibliotekets alla målgrupper.⁹⁷

2011

I verksamhetsplanen för 2011 listas åtaganden som *målgruppsanalys* och *omvärldsbevakning*⁹⁸. Syftet är att få mer kunskap om personerna som använder sig av biblioteket. De listar även att de ska ”känna till metoder och verktyg för att tillgodose särskilda behov”,⁹⁹ och ett av dessa särskilda behov är språkhinder. Informationen om biblioteket ska även förbättras på deras webbsida.¹⁰⁰ Samt ska studiedagar kring mångspråkig litteratur genomföras för personal.¹⁰¹

I verksamhetsberättelsen för 2011 utblir *språkhinder* som särskilt behov. Språkutveckling nämns inte under punkten gällande utveckling av webbsidan.¹⁰²

De har utvärderat hela bibliotekets verksamhet med hjälp av en kundundersökning.¹⁰³

Undersökningen bestod av en enkät, som fanns tillgänglig på sex olika språk.¹⁰⁴ Vilka språk det rörde sig om listas inte.

Studiedagarna kring mångspråkig litteratur genomfördes. Främst rörde det sig om barnlitteratur i utgångsläget, men har utvecklats till att beröra all media.¹⁰⁵

2012

Den nya biblioteksplanen märks av i verksamhetsplanen för 2012, där en klar och tydlig förändring av strukturen är synlig. Den är kort och koncis, och ett par nya punkter har dykt upp, och åtaganden har hamnat under nya rubriker. Exempelvis ses verksamheterna läxhjälp och språkcafé som underpunktioner till *livslångt lärande*.¹⁰⁶

---

89 Biblioteksplan Stockholm 2011-2015, s.5

90 Ibid. s.6

91 Ibid. s.8

92 Ibid. s.12

93 Ibid. s.9

94 Ibid. s.12

95 Ibid.

96 Ibid. s.13

97 Ibid. s.16

98 Stockholm, Verksamhetsplan 2011, s.6

99 Ibid. s.6

100Ibid. s.7

101 Ibid. s.9

102 Dessa punkter finns att läsa på sidan 8-9 S2/11

103Stockholm, verksamhetsberättelse 2011, s.8

104Ibid. s.9

105Ibid. s.15

106 Stockholm, Verksamhetsplan 2012, s.5

Ett annat åtagande som ses i verksamhetsplanen rörande integration under 2012 är att bibliotekets verksamhet skall utvecklas i samarbete med SFI,¹⁰⁷ tydliga instruktioner på hur beskrivs inte.

5.1.1 Tabell över integrationsrelaterade aktiviteter i Stockholm

	Vuxen	Barn/Unga	Personal
2007	Språkcafé, Mångspråkig internetportal		
2008		Läxhjälp, Grundbestånd mångspråkig barnlitteratur	
2009	Språkcafé (mer fler språk & för flyktingmammor)	Grundbestånd mångspråkig barnlitteratur	Ökad kunskap kring icke- västerländsk litteratur
2010	Språkcafé	Läxhjälp Utöka det mångspråkiga barnboksbeståndet	Ökad kunskap kring icke- västerländsk litteratur
2011		Förbättrad information på webbsidan	Studiedagar kring mångspråkig litteratur
2012	Språkcafé	Läxhjälp	

5.2 Umeå

Biblioteksplan 2001-2011

År 2001 stadgades den biblioteksplan som kom att gälla till 2011 då den bearbetades. I den finns inget gällande integrationsrelaterat arbete i verksamheten. Ordet språkförmåga nämns vid två tillfällen, båda i sammanhang med barn och ungdomar.¹⁰⁸

2007

”Biblioteken ska, både som arbetsplats och mötesplats, vara öppna och tillgängliga för alla”,¹⁰⁹ står det i verksamhetsplanen för Umeå biblioteken under 2007. Andra ledande meningar är att biblioteket ska basera sin verksamhet på ”medborgarnas behov och önskemål”.¹¹⁰ Utöver det finns inga tydliga mål eller förslag på arbeten som biblioteket åtar sig kring integration. När verksamhetens arbete under 2007 sammanfattas och utvärderas i verksamhetsberättelsen så står det inget om integration.

2008

Under 2008 talas det inte mycket om integration i verksamhetsplanen. De har som mål att ”bredda bibliotekens roll som mötesplats”.¹¹¹ Som en del av integrationsrelaterat arbete nämns PressDisplay

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Umeå Biblioteksplan, 2001 s.6, 8

¹⁰⁹ Umeå, Verksamhetsplan 2007 (s.3)

¹¹⁰ Ibid. (s.6)

¹¹¹ Umeå, Verksamhetsplan 2008 (s.2)

som en attraktiv tjänst på biblioteket, vars syfte är att ”öka tillgängligheten till...utländska dagstidningar”.¹¹² Det nämns också att biblioteket *ägnar särskild uppmärksamhet* åt invandrades behov, och detta uppnås genom att grunda inköp på befolkningsstatistik.¹¹³

I verksamhetsberättelsen för 2008 beskrivs ett mål kring barnkultur, och att biblioteket ska ”erbjuda skapande verksamhet och konstnärliga upplevelser för alla barn och unga”.¹¹⁴ Det engagerades i två projekt. Projektet *ABC-droppar – Läslust för livet*, som bland annat syftar till att ”stärka barns kulturella identitet genom att utveckla bibliotekens medieutbud för barn och unga med annat modersmål än svenska”.¹¹⁵ Samt projektet *Bokbundisar*, som är ett läsfrämjande projekt som ”riktar sig till barn och ungdomar av olika etnisk bakgrund”.¹¹⁶ Projektet uppmanar till både läsning och skrivande.

Biblioteket nämner också PressDisplay i samma meningsform som i verksamhetsplanen.

2009

I 2009 års verksamhetsplan uttrycks inga åtaganden kring integration.

Biblioteket satsar på att deras personal ska vara en del av mångfalden, och ska känna sig lika behandlade oavsett etnisk tillhörighet.

Vid årets slut, i verksamhetsberättelsen för 2009, berättas det däremot om sagostunder som har förekommit på sex olika språk.¹¹⁷ En bokklubb, Bokmalarna, som består av tjejer i åldern 9-12 med utländsk bakgrund, har fått vara med och svara på frågor kring förväntningar kring barnbiblioteket.¹¹⁸

Även en metod för utvärdering som ska leda till utveckling, av sagostunder har provats.¹¹⁹

2010

I verksamhetsplanen för 2010 satsar biblioteket på att lägga fokus på eftersatta målgrupper, med andra ord ska underrepresenterade grupper attraheras, och detta genom att ha litteratur på 35 olika språk.¹²⁰

De fortsätter att eftersträva mångfald bland personalen, och satsar på att öka antalet anställda med utomnordisk bakgrund.

I verksamhetsberättelsen tas den nyligen implementerade lagen om nationella minoritetsspråk upp, och de påvisar att de har skapat ett samiskt rum och ska samarbeta mer med de samiska organisationerna.

De ska köpa in litteratur på de språk, mer än svenska, som är mest förekommande i Umeå och att dessa inköp ska baseras på befolkningsstatistik.

Biblioteksplan 2011-2013

En biblioteksplan arbetades fram under 2010, denna kom att gälla som biblioteksplan för 2011-

---

112 Ibid. (s.5)

113 Ibid. (s.7)

114 Umeå, Verksamhetsberättelse 2008 s.2

115 Ibid.

116 Ibid. s.2

117 Umeå, Verksamhetsberättelse 2009 s.1

118 Ibid. s.2

119 Ibid. s.3

120 Umeå, Verksamhetsplan 2010 (s.1)

2013. Där talar de om den *digitala klyftan* som orsak till de ökade sociala skillnaderna i samhället.¹²¹ De talar även om att de ska utveckla ett samarbete mellan institutioner och föreningar, detta för att ”rikta uppmärksamhet och resurser till prioriterade målgruppers behov”.¹²² De har även en strategi att ”tillhandahålla information och kunskap...för alla oavsett språk”.¹²³

2011

I verksamhetsplanen för 2011 är ett mål att öka utlåningen med 2%, och ett av delmålen i detta är att köpa in mer litteratur på de språk, förutom svenskan, som är mest förekommande i Umeå och basera inköpen på befolkningsstatistiken ”med särskild hänsyn till minoritetsspråken”.¹²⁴

De har som mål att utveckla organisationen, och ett delmål i det är att anställa fler med utomnordisk bakgrund.¹²⁵

I verksamhetsberättelsen för 2011 berättas det om målet att ha fler anställda med utomnordisk bakgrund, detta uppdrag misslyckades, och detta på grund av bristande ansökningar från personer med utomnordisk bakgrund. Målet var att uppnå 6%, men istället ligger mätningen på samma procent som föregående år på 1,7%.

De tar även upp att många projekt för barn och unga med ett annat modersmål än svenska har startats och varit aktiva under 2011. Dessa projekts mål och syfte beskrivs inte.

Biblioteksplan 2012-2014

Under 2011 bearbetades biblioteksplanen, och en gemensam strategi för Umeås folkbibliotek skrev för åren 2012-2014. I den strategin står ingenting om integrationsrelaterat arbete, det enda som kan beröra integrationsfrågorna är punkten om den sociala skillnaden, där en ny SOM undersökning visat på ökade klyftor mellan de som har tillgång till internet och de som inte har tillgång till internet.¹²⁶

---

121 Umeå Biblioteksplan, 2011 (s.1)

122 Ibid. (s.2)

123 Ibid.

124 Umeå, Verksamhetsplan 2011 s.2

125 Ibid. s.4

126 Umeå Biblioteksplan, 2012 (s.1)

5.2.1 Tabell över integrationsrelaterade aktiviteter i Umeå

	Vuxen	Barn/Unga	Personal
2007			
2008	PressDisplay	Projekten ”ABC-Droppar – Läslust för livet” och ”Bokbundisar”	Grunda inköp på befolkningsstatistik
2009		Sagostunder på sex olika språk, Bokklubben Bokmalarna delaktiga i utvärdering av verksamheten	Metod för utvärdering och utveckling av sagostunder
2010	Litteratur på 35 språk		Eftersträva mångfald bland personalen, Grunda inköp på befolkningsstatistik
2011		”Projekt”	Grunda inköpen på befolkningsstatistik, Eftersträva mångfald bland personalen
2012	-	-	-

5.3 Malmö

Biblioteksplan 2005-

2005 formade Malmö stadsbibliotek en biblioteksplan. Denna plan har inget konkret slutdatum, utan verkar ha kompletterats med nyare visioner – alla vilka grundar sig i biblioteksplanen. I Biblioteksplanen från 2005 beskrivs det att biblioteket fått en större betydelse för grupper med speciella behov, däribland invandrare.¹²⁷ De skriver också ”Integrationen sker också utåt, regionalt, nationellt och globalt”.¹²⁸

Under punkten tillgänglighet sammanfattas tillgänglighet som att ”biblioteken ska vara tillgängliga för alla oavsett bakgrund”,¹²⁹ och att faktorer som bland annat språk inte ska utgöra något hinder. Angående mångfald så uppvisar Malmö många olika kulturer, och det faktumet ska återspeglas i biblioteket, både gällande verksamhet och medier.¹³⁰ Dessa förklaringar kommer även upp under punkten *kvalitet*, där biblioteket ska vara anpassat till sin omvärld och att bibliotekets samlingar ska bestå av medier på relevanta språk med mera.¹³¹

2007

I verksamhetsplanen för 2007 beskriver Malmö stadsbibliotek sig själva som ”Vi är unika i vår mångfald”.¹³² En rapport ska även någon gång under 2007 ha publicerats gällande mångfald,¹³³ då en undersökning under 2006 tog upp frågan om hur biblioteken lyckats arbeta med mångfald.¹³⁴

127 Malmö Biblioteksplan, 2005 s.2

128 Ibid.

129 Ibid. s.3

130 Ibid.

131 Ibid. s.5

132 Malmö, verksamhetsplan 2007 s.4

133 Ibid. s.5

134 Ibid. s.4

Arbetet med mångfald har alltså analyserats och fått ett underlag i rapporten, en rapport som dessvärre inte kunde fås tillhanda.

Ett av huvudmålen att arbeta med under 2007 var att ”utveckla servicen till personer med olika bakgrund och förutsättningar”.¹³⁵

I verksamhetsberättelsen för 2007 beskriver biblioteket en verksamhet med unga guider som ska ha fortsätta under 2007. Den har gått ut på att gymnasister med ett annat hemspråk har fått arbeta kvällar på biblioteket och även på bokbussarna.¹³⁶ SFI-elever har deltagit i tidningsläsning. Två bibliotekarier har läst dagstidningar tillsammans med eleverna, och sedan diskuterat innehållet.¹³⁷ En utställning gjordes, där det informerades om allemansrätten på olika språk.¹³⁸ Sagosläsning på olika språk förekom också.¹³⁹

Verksamheten IDA öppnade också, en verksamhet som står för Information – Delaktighet – Arbete. Där vuxenstuderande fick tillgång till kurslitteratur och lättläst litteratur på svenska.¹⁴⁰ En annan aktivitet var också svenska filmer som visades med svensk text, för att eleverna skulle få öva på sin svenska.¹⁴¹

Det förekom en hälsodag, där en utvärdering gjordes i slutet av dagen och den påvisade att ”biblioteket lockat nya besökare, alla födda utomlands”.¹⁴²

Utbudet ökades genom att tillhandahålla Library PressDisplay, med tillgång till dagstidningar från 70 olika länder och 35 olika språk.¹⁴³

2008

Verksamhetsplanen för 2008 talar om införandet av PressDisplay och NewspaperDirect som ger dem tillgång till fler utländska dagstidningar.¹⁴⁴ De talar om bibliotekets roll som en ”viktig medaktör i det livslånga lärandet”.¹⁴⁵

Först efter The Darling Library-strategin (se nedanstående punkt), kom verksamhetsberättelsen för 2008, som är mer innehållsrik än de tidigare verksamhetsplanerna och verksamhetsberättelserna i sitt utförande. Troligtvis till följd av arbetet The Darling Library strategin. I verksamhetsplanen går det att finna att biblioteket fortsatt sitt arbete med flerspråkiga ungdomsguider som hjälpt arabiska och persiska besökare, samt att det hållits sagostunder för tvåspråkiga.¹⁴⁶ De har även haft särskilda aktiviteter, så som en hälsodag,¹⁴⁷ ”där den viktigaste målgruppen är nya svenskar inom vuxenutbildningen och SFI”.¹⁴⁸ IDA/Lärmiljö-projektet har fortsatt sitt arbete med att erbjuda datorer och en boksamling med lättläsa böcker samt kurslitteratur.¹⁴⁹ Arbetet med språkhörnan fortsatte, där besökarna kunnat träna sig på svenska, arabiska och spanska. Det har också erbjudits

---

135 Ibid. s.10

136 Ibid. s.1

137 Ibid.

138 Malmö, Verksamhetsberättelse 2007 s.1

139 Ibid. s.5

140 Ibid. s.4

141 Ibid.

142 Ibid. s.4

143 Ibid. s.2

144 Malmö, verksamhetsplan 2008 s.2

145 Ibid. s.1

146 Malmö, Verksamhetsberättelse 2008 s.1

147 Ibid.

148 Ibid. s.2

149 Ibid. s.3

läxhjälp i språkhörnan.¹⁵⁰ Tidningsläsning för invandrare har varit en del av verksamheten. Utöver detta har även en workshop i demokrati – Vad är det att vara en demokrat? - arrangerats, där ledarna varit specialicerade på mångfaldsutveckling och målgruppen var ”nyanlända flyktingar och invandrare (med fokus på ungdomar) av vilken många har sina rötter i kulturer där demokrati inte är något naturligt eller positivt”.¹⁵¹

The darling Library 2009-2012

2008 skrevs strategin ”The Darling Library”, en strategi i syfte att bryta ”invanda föreställningar om vad ett bibliotek är och bör vara”.¹⁵² Den planeras att gälla 2009-2012. Där beskrivs ”rätten till kuturarvet – mångfalden”.¹⁵³ Andra punkter är Malmö som *multikulturellt* och *multispråkligt*. Deras vision är också ett café, där det bland annat ska bjudas på etniska specialiteter.¹⁵⁴

Det nämns också att de arbetat med Fråga biblioteket, där en flerspråkig tjänst har erbjudits. Frågeställarna har kunnat ställa frågor och få svar på tio olika språk, detta med hjälp ett samarbete med Internationella biblioteket i Stockholm.¹⁵⁵

2009

I verksamhetsplanen för 2009 finns inga integrationsrelaterade mål eller visioner. Däremot ska de ”demokratisera IT-användningen”,¹⁵⁶ som det beskrivs ska biblioteket hjälpa malmöborna i sitt användande av digital information.

I verksamhetsberättelsen för 2009 vill stadsbiblioteket ”arbeta för att minska utanförskapet”.¹⁵⁷ Där beskrivs en viktig del av verksamheten vara det nya Malmö lärcentrum, en ”modern kreativ studiemiljö”,¹⁵⁸ ett projekt som ska vara 3,5 år.¹⁵⁹

2010

I verksamhetsplanen för 2010 nämns ”demokratisera IT-användningen”¹⁶⁰ som ett uppdrag, och ”Malmö Lärcentrum”¹⁶¹ som ett sätt att bryta ner målgrupperna.

Verksamhetsberättelsen för 2010 beskrives mångfald som ett viktigt ledord.¹⁶² Arbetet med internationella författare har börjat, som en del i att satsa mer på programverksamheten, och detta program gav utdelning i form av 16 000 besökare.¹⁶³ Malmö lärcentrum beskrivs som en viktig process i att ”överbygga den digitala klyftan”.¹⁶⁴ Lärcentrum ska också erbjuda en miljö för vuxenstuderande.¹⁶⁵

2011

---

150 Ibid. s.4

151 Ibid.

152 The Darling Library, 2008 (s.1)

153 Ibid. (s.3)

154 Ibid. (s.5)

155 Malmö, Verksamhetsberättelse 2008 s.6

156 Malmö, verksamhetsplan 2009 s.5

157 Malmö, Verksamhetsberättelse 2009 s.3

158 Ibid.

159 Ibid. s.3

160 Malmö, verksamhetsplan 2010 s.5

161 Ibid.

162 Malmö, Verksamhetsberättelse 2010 s.1

163 Ibid.

164 Ibid. s.2

165 Ibid.

I 2011 års verksamhetsplan finns det inget som syftar på att biblioteket ska åta sig att arbeta med några integrationsrelaterade frågor.

I verksamhetsberättelsen för 2011 beskrivs ”på författarscenens program generellt når Stadsbiblioteket fler olika språkgrupper runtom i Malmö – man kommer för att lyssna till sitt förra lands gigant”.¹⁶⁶

The darling Library 2011-2014

The Darling Library strategin utvärderades och utvecklades under andra halvåret av 2011. Strategin inte bara utvecklas, utan förlängs till att nu gälla fram till 2014.¹⁶⁷ En av utgångspunkterna med strategierna i The Darling Library är en prioritering för den utpräglade flerspråkigheten.¹⁶⁸ En avdelning, vid namn *Ljuset*, har ”blivit inramningen för skönlitteratur på svenska och andra språk”.¹⁶⁹ En annan avdelning, *Slottet*, har använts till bland annat språkträning.¹⁷⁰ Lärcentrum finns för läs- och språkstöd.¹⁷¹

”På Lärcentrum ser vi många exempel på att biblioteket kan dra till sig nya människor. Ett lysande exempel handlar om ett stort antal ensamkommande flyktingbarn som blivit flitiga användare av resurserna på Lärcentrum. Genom att tvåspråkiga praktikanter har knutits till verksamheten har man på ett bra sätt kunnat hjälpa personer som inte är svensktalande. Värdet av att anställa fler personer med två- eller flerspråkig bakgrund är stort och bör prioriteras ytterligare under de kommande åren.”¹⁷²

Denna (ovanstående citat) upptäckt resulterar i att biblioteket nu eftersträvar att rekrytera fler med två- eller flerspråkiga kunskaper, både gällande barn och vuxna. Samt ”förstärkt innehållsförmedling” på de största språken i Malmö.¹⁷³

Författarscenen lockar, fortfarande, olika målgrupper – däribland personer som delar samma hemland som den besökande författaren.¹⁷⁴

The Darling Library avslutas med att anmärka på att biblioteket är mångspråkigt. ”Det betyder att det finns medier och möjligheter på många olika språk och att biblioteket som möterplats speglar den kulturella och språkliga mångfald som finns i Malmö”.¹⁷⁵ Detta understryker det faktum att biblioteket behöver rekrytera fler i personalen med flerspråkiga kunskaper.¹⁷⁶ Avslutningsvis så pekar de på dialoger att föra in i framtiden, och en av dem är hur de ska gå vidare med det mångspråkiga biblioteket.¹⁷⁷

---

166 Malmö, Verksamhetsberättelse 2011 s.2

167 The Darling Library, 2011 s.1

168 Ibid. s.3

169 Ibid. s.4

170 Ibid.

171 Ibid. s.4

172 Ibid. s.7

173 Ibid. s.13

174 Ibid. s.8

175 Ibid. s.14

176 Ibid.

177 Ibid. s.15

5.3.1 Tabell över integrationsrelaterade aktiviteter i Malmö

	Vuxen	Barn/Unga	Personal
2007	Hälsodag, Library PressDisplay, IDA-verksamhet, Högläsning av dagstidningar, Utställning om allemansrätt	Unga guider, Sagoläsning	
2008	PressDisplay, NewspaperDirect, Hälsodag, IDA/Lärmiljö-projektet, Språkhörna, Tidningsläsning, Workshop i demokrati	Flerspråkiga ungdomsguider, Sagostunder för tvåspråkiga, Workshop i demokrati	Fråga biblioteket i samarbete med Internationella biblioteket
2009	Malmö Lärcentrum		
2010	Malmö Lärcentrum, Internationella författare		
2011	Författarscen		
2012	-	-	-

6. Analys och Diskussion

Här kommer jag presentera min frågeställning med en efterföljande diskussion. De kommer följa den frågeställning jag använt mig av igenom uppsatsen.

6.1 Hur förhåller sig bibliotekens styrdokument till arbete med integration utefter bibliotekens mångfaldsuppdrag?

Enligt lagstadgan ska biblioteket ha en biblioteksplan, och biblioteksplanen följs upp av verksamhetsplanerna som ska konkretisera åtgärder. Åtgärder som rimligen borde beskriva arbetet med särskild uppmärksamhet gentemot invandrare.

Jag förvånades över den bristande mån som integrationsrelaterade arbeten ibland föreföll. Till exempel; i Stockholms styrdokument under 2007 finns inga åtaganden kring integrationsarbete, utan istället finns det ett stycke som berättar om bibliotekets roll i integrationsprocessen och därefter en kort punktlista på hur biblioteket ska fortsätta arbeta. Reaktionen är förstås; varför åtar sig inte biblioteket arbetet med integration? Varför finns det inget krav på att arbetet med integration ska uppfyllas, så som de andra åtagandena skall uppfyllas?

Det verkar finnas en kluvenhet kring hur arbetet med integrationsfrågor ska föras.

I Stockholms styrdokument för 2011 står det att biblioteket åtar sig att ”känna till metoder och verktyg för att tillgodose särskilda behov”,¹⁷⁸ ett av dessa särskilda behov är språkhinder. Punkterna; som främst visar på de projekt de ska arbeta med för att uppfylla åtagandet har inget med språkhinder att göra, och i utvärderingen av åtagandet är inte ens *språkhinder* med. Vart tog språkhindret vägen? Vi vet inte hur de arbetade med dessa språkhinder, inte ens en definition av språkhinder dyker upp vilket känns som en bristande del av styrdokumentet.

I biblioteksplanen för Umeå listas en del problem, så som den digitala klyftan; men information om vem den påverkar och att det ska skapas något ökat arbete för invandrare/besökare med utländsk bakgrund talas det inte om. Inte heller nämns några integrationsrelaterade institutioner/föreningar i punkten om ökat samarbete.

I Umeås verksamhetsrapport för 2011 står det mycket om sagostunder, men det står inget om att de skulle vara på andra språk. Sagostunder på andra språk än svenska verkar dock vanligt förekommande på bibliotek i både Malmö och Stockholm.

I Malmö biblioteksplan från 2005 är mångfald ett ganska så ledande ord, mycket handlar om att biblioteket ska anpassa sig efter sin omvärld. Mångfald är ett brett begrepp som inte enbart pekar på invandrare eller integration. Att ett bibliotek har mångfald som styrande ord kan vara vilseledande, men främst skulle jag vilja säga att de pekar på den demokratiska sidan av biblioteket. Biblioteket arbetar med mångfalden, men mångfalden finns inte bara på biblioteket utan i samhället. Att peka på mångfald, pekar på en öppenhet gentemot alla. Något som jag tror visar en god sida för invandrare. Att just de är välkomna. Att där får de ta plats. Mångfald är en del av det som integrationsarbete på biblioteket handlar om.

---

¹⁷⁸ Stockholm, verksamhetsplan 2011, s.7

Flera gånger beskrivs saker att arbeta med i verksamhetsplanerna, saker som utesluts i bibliotekens verksamhetsberättelser. Samtidigt ser vi i den sammanställda tabellerna att det utesluts arbete med invandrare vissa år under vissa punkter. Ett arbete med invandrare ska vara löpande, och något om arbetet med detta borde noteras i bibliotekens verksamhetsplaner. Några visioner för åren borde sammanföras, och ett mer kontinuerligt arbete med de metoder för integration som finns i verksamheterna borde göras.

Projektverksamheter som bedrivs i verksamheten beskrivs fåordigt om än inte alls. Vad projekten berör eller för vem de är framgår inte alltid, och detta förutfattar att alla som faller inom arbetet med detta styrande dokument vet eller bör veta vad dessa projekt berör. Det finns ingen hänvisning som talar om på vilket eller vilka bibliotek det har genomförts, och det finns ingen hänvisning till rapporter där man kan läsa om projektet. Fler borde ha möjlighet att ta tillvara de här projektens arbete som en del av bibliotekets verksamhet, främst som inspiration, men också för att dela med sig av de erfarenheter som projekten har gett!

Lovdalen (2008) beskriver fördomar om biblioteket som ett stort steg för invandrare att ta sig över, men ett arbete med att öppna bibliotekets dörrar för invandrare beskrivs inte i verksamhetsplanerna eller verksamhetsberättelserna. Marknadsföring om bibliotekets resurser borde rimligen vara en del av verksamhetsplanerna, som en åtgärd för att få invandrarna till biblioteket. För rimligtvis borde det väl vara så att för att ha aktiviteter för invandrare så måste de också komma för att de aktiviteterna ska fortsätta.

6.2 Vilka typer av aktiviteter använder sig biblioteken av för att nå ut till invandrare?

De allra vanligaste är ett medieutbud som består av litteratur på andra språk än svenska. De flesta bibliotek har dem, och frågan är huruvida den litteraturen lyfts fram eller inte. I styrdokumentet för Umeå och Stockholm står det att de arbetar med att utveckla beståndet av utländsk litteratur och andra medier, Umeå utefter befolkningsstatistik. I styrdokumentet för Malmö uteblir en diskussion gällande utbudet av litteratur. Istället har Malmö fler projekt och aktiviteter.

Malmö har unga guider -ungdomar med en annan språkbakgrund eller som kan ett annat språk än svenska- för att kunna nå ut och föra en diskussion med fler av bibliotekets användare. De har Malmö Lärcentrum (tidigare IDA/Lärmiljö-projektet), som tillför ett lärcentrum med relevanta program för att lära sig svenska eller arbeta med annat som kräver en dator.

De har en författarscen som bjuder in författare från hela världen, där personer med utländskt ursprung – inte bara invandrare av första generationen utan andra och tredje – kan komma och lyssna till författare från deras land, från deras kultur. En författare från Egypten till exempel, drog till sig besökare med anknytning till Egypten.

De har också låna en levande bok, en verksamhet som inte enskilt är en verksamhet för integration utan för att motverka fördomar. Fördomar som ofta påverkar personer med annan kulturell bakgrund, förstås. Detta arbete talas det inte om i relation till integration i bibliotekets styrdokument, men det är en verksamhet som kan användas för att öka acceptans för invandrare samt öka invandrarnas acceptans för det fria samhälle som Sverige är. Olsson (2009) pekar på hur detta kan användas som integrationsarbete på biblioteket, då det verkar för att minska fördomar gentemot minoriteter, och bland dessa listar han Etniska och Religiösa minoriteter.

Så en slutsats kan vara att Malmö arbetar mer med det som kretsar runt litteraturen. Hur de arbetar med litteraturen vet jag inte. Kanske de har ett utvecklat arbete som inte är något problem som måste formuleras i verksamhetsplanen, utan deras arbete med litteraturen sker löpande utanför styrdokumentet.

Malmö har dock ett tomrum gällande barn. Som det ser ut i styrdokumentet är den enda barnaktiviteten sagoläsning under 2007. Därefter är det aktiviteter riktade mot unga, och även de slutar att nämnas efter 2008. Till skillnad från Umeå som har engagerat sig i projekt för barn, som bokklubbar. Barnen har även under 2009 fått vara en stor del i utvärderingen av verksamheten för barn.

Arbete med personalens relation till invandrare pågår också. 2010 och 2011 strävar Umeå efter mångfald bland personalen. Malmö hade fråga biblioteket på andra språk än svenska under 2008 i samarbete med Internationella biblioteket i Stockholm. Stockholm hade åren 2009-2011 ett arbete med att utöka personalens kunskap kring mångspråkig litteratur.

Dock är det bara Stockholm som uttrycker ett arbete med att utveckla hemsidan.

Omvärldsanalys är ett annat sätt de arbetar med integration. Ett arbete med omvärldsanalys innebär att de tar tillvara på tillvaron där biblioteket befinner sig och utvecklar verksamheten utefter det. Detta innebär i sin tur att bibliotek i invandrartäta områden blir bättre utrustade för miljön runtomkring. Burke (2008) talar om vikten med omvärldsanalys, att scanna av närmiljön för att utvecklas åt rätt håll, något som de flesta bibliotek tar till fasta på att göra. Burkes undersökning var dock väldigt bred och delade in de grupper i samhället i etnicitet och varför de inte går till biblioteket osv, helt enkelt en etnografisk undersökning. Huruvida biblioteken i denna uppsats arbetat på det här sättet framkommer inte, utan omvärldsanalys dyker upp men en förklaring om vad de vill åstadkomma med den – alltså ett konkret syfte med åtgärden omvärldsanalys- sammanfattas inte. Burke var tydlig med vad syftet med hennes undersökning var, och hur den gick till. Hur omfattande är egentligen den omvärldsanalys som benämns i dessa planer? Umeå satsar på att köpa in litteratur utefter befolkningsstatistik – detta oberoende av ifall de grupperna som dominerar är de grupper som använder sig av bibliotekets utbud.

Dock förvånar det mig att biblioteken inte har några särskilda verksamheter kring äldre invandrare. Som vi ser i statistiken finns det flera äldre invånare med utländsk bakgrund, och nog nämns det arbete med äldre i styrdokumentet, men ett uttalande om arbete med äldre invandrare finns inte att läsa. Arbete med äldre invandrare framkommer inte heller i min litteratursökning över ny relevant litteratur. Frågan är om arbetet med invandrare på äldre dar tappat sin glöd, och inte längre arbetas med lika mycket. Detta trots att statistiken pekar på att det finns fler pensionärer än barn i åldrarna 0-4 år, något som får en att fundera över sagostunder i såpass stor utsträckning medan aktiviteter för äldre inte ens nämns.

Umeå talar om en SOM-undersökning som visar på ökade digitala klyftor i samhället. Att visar på att det är något de ska arbeta med. Men huruvida det är knutet till integration går inte att veta. Digitala klyftor är väldigt ospecifika, men jämförelsevis så kommer det personer från andra länder som aldrig sett en dator; hur ska de då kunna hantera hela sitt liv igenom den. Biblioteket kan här hjälpa personer att lära sig hantera datorer, något som Malmö Lärcentrum fungerar bra för.

6.3 Vad kan biblioteket göra för att nå ut till invandrare i sin verksamhet?

Det första svaret är omvärldsanalys. Carlsson skriver att ”varje bibliotek genom sitt bestånd borde spegla den demografiska sammansättningen i stadsdelen”.¹⁷⁹

Även Berger (2001) pekar på omvärldsanalys, fast på ett individplan. Utvecklandet av nya bibliotek ska vila i kommunikation och dialog mellan användare och biblioteket¹⁸⁰. Bibliotek och användare ska ta för sig av varann. Mer eller mindre så pekar Berger här på det jag vill framföra med Bro-begreppet. En dialog mellan användarna och personalen ökar bro-begreppet. Ge och ta relationen blir bron som bygger biblioteket. Biblioteket byggs tillsammans med användarna, oavsett innanförskap eller utanförskap.

Under 2008 beskriver Stockholms stadsbibliotek att biblioteken öka kännedom om den närmiljö som de verkar i, vilket är en sund inställning. Detta kommer individanpassa biblioteket efter den miljö det finns i. Vilket innebär att invandrantäta områden får ett mer anpassat bibliotek efter behovet som finns där!

Biblioteket borde även arbeta med att lyfta fram de resurser som finns:

”Riktningen på bibliotekens verksamhet bör vara att till fullo nyttja de nuvarande resurser man besitter i syfte att aktivt arbeta med integration för de nationella minoriteterna.”¹⁸¹

Bibliotek besitter oftast redan möjligheter att arbeta med integrationsrelaterat arbete. Biblioteken idag har datorer, och bara en sådan sak som att ta tiden och hjälpa folk till möjligheter att kommunicera med hemlandet. Biblioteken har också tidningar på flera språk – digitalt- och även detta borde biblioteken hjälpa besökare med då den digitala världen inte alltid är så lätt. Samtidigt är exempelvis i uppsatsen om romer ett väldigt tydligt exempel på hur biblioteket kan arbeta mer med litteraturen; den borde lyftas fram och göras synlig.

Ett annat svar är samarbete med organisationer;

”De flesta respondenterna har blivit introducerade till sina stadsbibliotek genom svenskundervisningen.”¹⁸²

Ett samarbete med organisationer som SFI och Röda Korset kan leda till en utveckling av verksamheten. SFI erbjuder utbildad personer inom integrationsfrågor. Röda Korset erbjuder personer som hjälper till på Ideell basis. De kan nå dit biblioteket inte kan nå. Samtidigt kan ett samarbete med SFI – eller annan integrationsrelaterad organisation – leda till att öka förståelse och väcka nya frågor.

Hur kan man då veta vilka sätt man ska använda, kan man fråga sig. Ett exempel är en statistisk studie som Burke gjorde, som visar på hur invandrargrupper använder sig av biblioteket. Utefter en sådan undersökning kan man börja fråga sig hur det kommer sig att det är en sådan skillnad mellan grupper. Varför kommer den ena gruppen och den andra inte. Hur har man nått grupperna som kommer, och hur kan man nå grupperna som inte kommer. Det är det här som kommer in i

---

179 Carlsson, 2011. s.38

180 Berger, 2001. s.113

181 Ibid. s.50

182 Lovdalen, 2008. s.34

omvärldsanalysen. Att veta hur samhället runt omkring biblioteket ser ut. Hur ser användarnas vardag ut? Vad vill de ha?

Även personalens kunskap inom det som biblioteken erbjuder borde värdesättas och arbetas med. Berger (2001) menar även på att arbete med det nya biblioteket ligger mycket i utbildning av personal, detta för att förbereda dem och möjliggöra större sannolikhet att kunna bemöta hela mångfalden¹⁸³. Biblioteken består av personalen och bibliotekets mål och direktiv tas i uttryck genom sin personal. Att arbeta med styrdokumentet för att få dem att ge klara direktiv om vad verksamheten bör arbeta med och vad de arbetar med borde vara en självklarhet. Detta för att personal i bästa möjliga mån ska vara medvetna om vad de har för mål och vision med sitt arbete.

6.4 Hur ser bibliotekets roll ut som en bro mellan utanförskap och innanförskap i samhället?

”Assisting immigrants in the acculturation process is a primary goal, but at the same time it is important to help with maintaining native languages and cultures that enrich New York for all who lives here.”¹⁸⁴

Flera författare har redan beskrivit bro-begreppet i andra ord. Berger (2001) talar om det i utveckling av det nya biblioteket. Bro-begreppet handlar inte bara om att lyfta fram litteratur för invandrarna, utan även för de svenskfödda. En del av att integreras är att bli accepterad, acceptans kan inte bara nås från ett håll. Utan personer med utländsk bakgrund, eller bara från en annan kulturell bakgrund, behöver tillgång till litteratur de också. Litteratur på svenska ska inte bara vara från sverige, utan ett arbete med att lyfta fram andra kulturer borde vara aktuellt. Teman i skyltningen, med mål att nå ut till andra och öka förståelsen.

Författarscenen på Malmö bibliotek är en del av Bro-begreppet, där personer kan komma till biblioteket och tilldelas en annan kultur. Biblioteket i Malmö hade också en workshop i Demokrati, och en Utställning om allemansrätt, detta ger en väg för invandrare in i det svenska samhället. En hjälp på vägen att förstå. Författarscen ger infödda svenskar en förståelse i hur det ser ut i andra delar av världen.

Även Malmös Låna en levande bok är en del av brobyggandet, i alla fall om man håller med Olsson (2009). Biblioteket blir där en bro som öppnar upp mellan de olika sidorna, för att öka förståelse för den andra sidan måste du ha ena foten på den sidan av bron och se med egna ögon. Att möta en person från en annan kultur och bekämpa de fördomar som finns måste det öppnas upp för en dialog och det är det projektet Låna en levande bok gör.

I Stockholms nuvarande biblioteksplan står det om att biblioteket bör fungera som en bro, något som jag tycker sammanfattar bibliotekets roll som bro;

”...att bygga broar till kunskap och förståelse, genom samarbeten med människor, föreningar och institutioner som når längre, kan innebära att biblioteken måste öppna sina verksamheter för påverkan och förändring.”¹⁸⁵

---

183 Berger, 2001. s.113

184 Gitner & Rosenthal, 2008. s.3

185 Stockholm Biblioteksplan 2011-2015, s.5

7. Slutsats

Lovdalen beskriver att respondenterna upplevt Sverige som uppdelat i *invandrare* och *svenskar*.¹⁸⁶ Det är det här som jag ser som utgångspunkten i bibliotekets verksamhet, deras arbete som en bro; att bygga en bro mellan invandrare (utanförskap) och svenskar (innanförskap) för att till slut suddas ut gränserna. Att målet med bibliotekets roll som bro är att se till att det inte finns ett utanförskap och ett innanförskap på biblioteket!

Malmö är en stad som ofta är ökad för sina invandrare i medierna. Kanske gav det mig förutfattade meningar om att Malmö skulle ha enastående projekt och arbeten kring integrationsprocessen. Men i dokumenten finns inget att finna. Utöver det är Malmö bibliotek ett väldigt modernt bibliotek. Så, är mina förväntningar på ett nära arbete med integration förlegade? Är det en gammal tradition som ser ett utökat arbete med integration, eller tillhör integrationsarbetet Malmös vardag och frågan om hur man ska nå ut till invånarna – oavsett språk eller kultur – aldrig väcks?

Styrdokumentet för biblioteken gäller inte bara ett bibliotek i respektive stad, utan alla bibliotek i kommunen. Filialer finns på olika ställen i kommunerna. Alla tre städer är stora kommuner och områdena som biblioteken befinner sig i skiljer sig troligtvis åt på ett eller annat sätt, och ibland kan distinktionerna vara extrema och att försöka styra dessa två bibliotek från helt olika samhällsstrukturer i den miljö de befinner sig utefter ett och samma styrdokument blir därför svårt, biblioteken kommer arbeta olika men styrdokumentet beskriver det de ska arbeta med och annat som står utanför dessa dokument kan vara svårt att genomföra. Jag tycker bibliotekets styrdokument borde ägnas mer tid, och klargöra deras verksamhet till fullo.

Umeå har valt att köpa in litteratur utefter befolkningsstatistik, men frågan är om den befolkningsstatistiken fångar in användarna och huruvida det är rimligt att överrepresentera vissa invandrargrupper och andra inte.

Slutligen så arbetar biblioteket med flera integrationsrelaterade verksamheter. Detta gör bibliotekets roll som bro mellan samhällets utanförskap och innanförskap som ett redan existerande arbete, men ett som bör utvecklas, och detta med hjälp av bl.a. omvärldsanalys.

8. Förslag till fortsatt forskning

För att få en djupare förståelse för bibliotekens arbete med biblioteksplaner och andra styrdokument kan det finnas värde i att intervjua personerna som skriver dokumenten och personerna som i sitt yrke ska förhålla sig och uppfylla det som står i dokumenten. Jag fann intervjuer och textanalys vara alltför tidsomfattande för en kandidatuppsats, och valde därför att uteslutande arbeta med textanalys som empiri, en empiri som kan användas som underlag i kommande forskning kring biblioteks styrdokument och hur de fungerar i praktik.

Utöver detta kan man göra en djupare studie och jämföra det material man finner i styrdokumentet gällande integrationsrelaterade aktiviteter och prata med personal om vad de anser saknas. För vem är bättre att utvärdera listade punkter i styrdokumentet än de som arbetar efter punkterna i sin arbetsvardag.

---

¹⁸⁶ Lovdalen, 2008. s.46

9. Sammanfattning

Uppsatsen utgår från bibliotekslagen om *särskild uppmärksamhet gentemot invandrare* har jag valt att studera styrdokumentet för biblioteken i Malmö, Stockholm och Umeå. Biblioteksplaner, som årligen följs av verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser, är lagstadgade till att spegla bibliotekens verksamhet – en verksamhet som ska verka under lagen. Utefter det har jag gjort en textanalys av bibliotekens styrdokument efter hur de uttrycker sig kring integrationsarbete på biblioteket. Som en del av särskild uppmärksamhet ser jag att biblioteket som fungera som en del av deras integrationsprocess.

Stigendals teori om ett utanför och ett innanförskap i samhället, där biblioteket ska ses som ett innanförskap, har jag valt att se på biblioteket som en bro. En bro mellan innanförskapet och utanförskapet som finns i samhället. En väg där båda sidor ska mötas på lika villkor; biblioteket som en demokratisk mötesplats.

I min studie kommer jag fram till att biblioteken i mångt och mycket har aktiviteter gentemot invandrare, inte alltid som en del av en integrationsprocess. Jag har också märkt av att bibliotekets styrdokument år för år inte följer ett löpande arbete, utan att det finns luckor där arbete med invandrare överhuvudtaget inte nämns.

Biblioteken arbetar även med många bro-relaterade verksamheter idag, och har gjort genom åren. Men arbetet kan utvecklas med hjälp av omvärldsanalys, där biblioteket tar till fasta det samhället det är verksamt i.

Genom skrivandet av denna uppsats har mina ögon öppnats för omvärldsanalys, som är ett bra verktyg för att mäta av samhället runtomkring för att kunna erbjuda lämplig litteratur och lämpliga aktiviteter på biblioteket.

Källförteckning

Almerud, Peter (2005). *Biblioteksplaner: från bibliotekslag till biblioteksplan*. Stockholm: Svensk biblioteksforening

Axelsson, Peter (red.) (2001). *Biblioteksplaner: en idéskrift*. Stockholm: Svensk biblioteksforening

Berger, Ågot (2001). *Mangfoldighedens biblioteker: Flersproglig biblioteksbetjening i Danmark*. Bibliotekarforbundet.

Björkander, Emil & Pettersson, Karl (2011). *Folkbiblioteket – en plats för integration: En kvalitativ undersökning av folkbibliotekariers synsätt och attityder*. Kandidatuppsats i biblioteks- och informationsvetenskap. Bibliotekshögskolan i Borås.

Tillgänglig: <http://bada.hb.se/handle/2320/8352>

Burke, Susan K. (2008). Use of Public Libraries by Immigrants. *Reference & User Services Quarterly*, 48(2), 164-174.

Tillgänglig: <http://search.ebscohost.com.lib.costello.pub.hb.se/login.aspx?direct=true&db=aph&AN=35665050&site=ehost-live>

Carlsson, Malin (2011). Bibliotek och integration: en exemplifiering med målgruppen romer. Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap. Bibliotekshögskolan i Borås.

Tillgänglig: <http://bada.hb.se/handle/2320/9804>

Gitner, Fred J.; Rosenthal, Stuart A. (2008). Reaching immigrant populations : serving the culturally & linguistically diverse, the Queens Library Model. *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, desembre, núm. 21.

Tillgänglig: <http://www.ub.edu/bid/21/gitne2.htm>

Hoyer, J. (2011). Reshaping to serve evolving communities: Addressing immigrant needs in the library. *Journal Of Organisational Transformation & Social Change*, 8(3), 297-312.

doi:10.1386/jots.8.3.297_1

Tillgänglig: <http://search.ebscohost.com.lib.costello.pub.hb.se/login.aspx?direct=true&db=buh&AN=73987111&site=ehost-live>

Lovdalen, Mikael (2008). *Biblioteken som stöd för invandrare under integrationsprocessen: En kvalitativ studie på stadsbiblioteken i Malmö och Lund*. Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap. Bibliotekshögskolan i Borås.

Tillgänglig: <http://bada.hb.se/handle/2320/3732>

Magnusson, Stina (2005). *Integrationsprojekt på två bibliotek: Mångfald, möten och möjligheter*. Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap. Bibliotekshögskolan i Borås.

Tillgänglig: <http://bada.hb.se/handle/2320/1336>

Olsson, Nina (2009). *Det levande biblioteket – retorik kring fördomar och möten. En argumentationsanalys i relation till folkbibliotekets mångfaldsuppdrag*. Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap. Bibliotekshögskolan i Borås.

Tillgänglig: <http://bada.hb.se/handle/2320/5217>

Stigendal, Mikael (2008). *Biblioteket i samhället: en gränsöverskridande mötesplats?*. Lund: BTJ

Övrigt:

Statistik hämtad från Statistiska Centralbyrån (SCB)

Styrdokument hämtade från kontaktpersoner på biblioteken i Malmö, Stockholm och Umeå.